

**Nora Iuga - „Berlinul sunt eu” sau despre strategiile
autoreprezentării**

**Prof. univ. dr. Nicoleta IFRIM
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

***Abstract:** Nora Iuga's diary conveys the sense of identity grasped within the symbolical pilgrimage among the conflictive poles of the representation paradigm: the Eastern traveler carrying the phantasms of the former totalitarian Centre to the West to whom tries to tell her literaturised story and the women writer who, in a men' world, voices out her otherness by constructing a narrative focused on feeling and erotic expression of the self.*

***Keywords:** diary, identity quest, Nora Iuga, identity-focused narrative.*

Jurnalul berlinez al Norei Iuga propune, într-o demonstrație seducătoare centrată pe tema identitară, o încercare de renegociere a profilului individual, asimilat din perspectiva diferențelor etnice, de gen și socio-culturale, care amprentează căutarea de sine inițiată în spațiul geocultural berlinez, sub umbrela formală a scriiturii diaristice. Istoria personală a scriitoarei, purtătoare a unor ecouri metalitare post-traumatice ale istoriei colective totalitariste, este rescrisă / re trăită în oglinda realității occidentale, necesitând revizuire și restructurare a „identității minoritare”. Configurată socio-cultural, această „dissing identity” (Muñoz, 1999: 5) - în cazul nostru, aparținând autoarei venite în Occident din enclava fost comunistă a Europei răsăritene - legitimează strategiile de tip „disidentification” văzute ca „a survival strategy that works within and outside the dominant public sphere simultaneously.” (Muñoz, 1999: 5) De fapt, jurnalul reflectă, în opinia noastră, cea de-a treia cale de raportare a unei „identități minoritare” la paradigma dominantă, despre care glosează Muñoz: „Disidentification is the third mode of dealing with the dominant ideology, one that neither opts to assimilate within such a structure nor strictly opposes it; rather, disidentification is a strategy that works on and against dominant ideology. Instead of buckling under the pressures of dominant ideology (identification, assimilation) or attempting to break free of its inescapable sphere (counteridentification, utopianism), this *working on and against* is a strategy that tries to transform a cultural logic from within, always laboring to enact permanent structural change while at the same

time valuing the importance of local or everyday struggles of resistance.” (1999: 11-12). Este modul de relaționare pe care și-l asumă implicit Nora Iuga, în finalul jurnalului său, decodând, în esență, sensul călătoriei berlineze: „Mama mare m-a învățat că atunci când ești invitat într-o familie trebuie să ai minima politețe de a te duce cu un buchet de flori. Dar ce face un scriitor care a primit o mare bursă la Berlin și, într-un moment de supremă exaltare, s-a hotărât să-și dedice un an din viață - între 2009 și 2010 - acestui nou *Oraș al luminilor*, scriind un jurnal berlinez în semn de recunoștință pentru onoarea acordată. Am ajuns aproape de finalul acestei cărți, citesc și recitesc ce-am scris până acum și nu pot să nu observ râsul cu gura până la urechi, datul cu trifla, *miștoul*, că sună mai succulent decât *ingratitudea*, cu care abordez eu, o biată stăncuță pe acest falnic *condor*, după ce că mi-a îngăduit să fac parte din nesfârșitul păsăret migrator care-l însoțește. Mi se face rușine. Știu că Berlinul merită infinit mai mult, dar eu nu sunt un scriitor care laudă și nici unul care scrie *frumos* ca să-și cumpere voturi, de altfel mi-e și greu să mă stabilesc, așa că fac ce fac și evaderez. Tot ce mi-a dat Berlinul în acest sejur, de un an încoace, mai bun și mai bun, au fost călătoriile, marile călătorii, mereu imprevizibile, nesfârșite mereu. Așadar Berlinul mi-a dat *lumea*. Nimeni nu mi-a dat vreodată mai mult și dacă o să vreau să iau ceva cu mine pe planeta care mi-o fi hărăzită, mi-aș pune în rucsac - cum altădată marele Wulfila Biblia gotică în drum spre Upsala - jurnalul meu berlinez, în care mi-am făcut și eu mica mea provizie de lume.” (Iuga, 2010: 281-282) Aplicând perspectiva lui Muñoz, traseul identitar al Norei Iuga proiectează „a step further than cracking open the code of majority; it proceeds to use this code as raw material for representing a disempowered politics or positionality that has been rendered unthinkable by the dominant culture.” (1999: 31)

Captivă între căutarea identității și recuperarea memoriei personale (două teme coexistente, așa cum remarcă Joël Candau - „ Il n’y a pas de quête identitaire sans mémoire et, inversement, la quête mémorielle est toujours accompagnée d’un sentiment d’identité’ – *apud* Wieviorka, 2001: 164), diarista rescrie propria „idéologie égocéphalocentrique” (definită drept „un corpus de pensées, organisé autour des plis les plus secrets de l’intime, est non seulement un produit du social mais une véritable institution en cours de formation. Dictant d’autant plus efficacement ses règles qu’elles semblent provenir des profondeurs de soi” – Kaufmann, 2004: 236). Berlinul transpune, astfel, un topos simbolic al regăsirii și depărtării de sine, găzduind structurarea „d’une trajectoire identitaire” (Kaufmann, 2004: 242), într-un discurs al memoriei și al *diferenței*. Așa cum

observa Wieviorka, „de nombreux acteurs ont ainsi témoigné, à partir des années 60, du souci d’inscrire leur identité collective dans l’histoire, une histoire d’où ils s’estimaient exclus ou marginalisés. Ils ont dès lors entrepris de contester l’histoire officielle [...], l’histoire des vainqueurs et des dominants, au nom de leur mémoire de vaincus et de dominés, certes, mais aussi au nom de la contribution de leur groupe de référence à la culture et à la vie collectives.” (Wieviorka, 2001: 163). Actul diaristic recuperator oglindește multiple nivele ale „disidentificării”, revalidând, în interiorul paradigmei mentalitare occidentale, *diferențe* precum complexul periferiei românești post-totalitare, sindromul colonizatului, specificitate de gen, toate translatate unui „chez-soi de loin” (Hall, 2008) la care Nora Iuga se întoarce obsesiv. „Identitatea scripturală” reconvertește, într-o scriitură întoarsă către sine, propriile dilemele identitare, dar și marile întrebări asupra specificului geocultural post-totalitar, asupra influenței Centru - „margine”, trasând voluntar „l’autocélébration identitaire” (în termenii Joanei Nowicki, „contrairement à majorité des Occidentaux, qui découvrent le monde soit par conquête, soit en accueillant les autres chez eux, soit à travers des voyages de découverte, les Autre Européens connaissent plutôt l’expérience de l’assimilé, de l’exote, de l’allégoriste et de l’exilé, pour reprendre la classification du voyageur moderne proposée par Tzvetan Todorov. Par conséquent, ils ont tendance à l’ ‘autocélébration identitaire’, car leur identité est souvent ébranlée par une histoire politique mouvementée.” 2001: 289). Amestecul de atitudini, alunecarea fascinației față de Vest către angoasă și incertitudine, straniețe și confortabil, identitate și alter-ego, toate acestea delimitează raportări existențiale manifeste în scriitura diaristică a Norei Iuga, de fapt elemente comune ale mentalului est-european confruntat, post-traumatic, cu spațiul mult râvnit occidental. Mai mult, „attitude confuse, inauthenticité, fascination malsaine accompagnée de répulsion: telles sont les différentes facettes des sentiments complexes éprouvés par ces écrivains venus de l’Autre Europe qui ont souvent tâché, sans toujours y parvenir, de se réconcilier avec l’Occident.” (Nowicki, 2001: 293). Mixajul sentimentelor contradictorii marchează devenirea identitară a scriitoarei, căutările reperelor sale interioare: „Ai impresia că tu, privitorul, te afli într-o poziție naturală și peisajul a luat-o razna sau invers. Curând te obișnuiești și devine amuzant. E ca în Riesenrad, la Viena. Îți vine să te bucuri și să verși în același timp” (Iuga, 2010: 7), „Mi-a spus să mă duc în Potsdamer Platz. L-am ascultat. Descopăr o altă planetă. O senzație de pierdere a identității. Imensitatea noilor construcții încapă în ochii mei, devine o dimensiune palpabilă. Simt

un rău cosmic, o strivire fizică, spaima de a fi pentru o clipă proiectată într-un viitor pe care nu-l voi cunoaște niciodată; și de ce atât de acută prezența unui inexorabil final? A unui cataclism care ar putea șterge într-o secundă geniul, izbânda, tot acest urcuș suprauman pe care materia gânditoare îl parcurge în chinuri, ispitită irezistibil de perfecțiune. Acești monștri de sticlă, aceste zeități trufașe, neasemănătoare între ele și totuși legate într-un proiect unic, captive într-o rețea de afinități care le umanizează. Și iarăși senzația de vid când, apropiindu-te prea tare, nu vezi capătul - deruta, amețea că n-ai să știi niciodată cum arată infinitul. În atâta concretețe, atâta abstracțiune." (Iuga, 2010: 7) În această ordine de idei, cele două părți ale jurnalului, *Fasanenstrasse 23* și *Stuttgarter Platz 22*, trasează limitele între care are loc renegocierea identității - spațiul exterior berlinez și literatura însăși - locul în care se manifestă „le fascination du je et de ses doubles ou l'éclatement des formes de représentation textuelle du soi" (Francis, 2003:152) Marca scriiturii feminine domină prin viziunea „interiorizării" senzuale a lumii, validând ceea ce observa Cécilia Wiktorowicz Francis: „La pratique autofictionnelle et autobiographique féminine reste [...] modélisée par une voix énonciative, moins contrainte par l'événementiel et la cognition que par une saisie phénoménologique, mnémonique, émotive et corporelle de soi-même, de l'autre et de l'univers, qui détermine l'autoperception du soi comme sujet. La subjectivité au féminin se révèle manifestement au niveau de l'incidence des dimensions perceptive et pathétique sur la structuration de l'énonciation autobiographique. D'où l'importance, dans les autobiographies au féminin (fortement investies d'émotivité, de mémoire et d'une subjectivité qui se cherche), des propriétés cognitivo-sensibles, des modalités du *sentir*, du *percevoir*, du *voir* et du *dire*." (Francis, 2003: 154-155) Cele două perspective asupra Berlinului - fascinația externă a descoperirii orașului și contemplarea identitară a acestuia dinspre spațiul propriei literaturi a Norei Iuga - devin repere fundamentale în definirea specificității jurnalului: „Cel mai grozav scriu în cap, mergând pe stradă; așa am scris și prima parte din jurnalul berlinez *Fasanenstrasse 23*, pe bănci în parcuri, prin trenuri, în cimitir la mormântul lui Kostas Venetis, pe terase, prin bistrouri, dar acum trebuie să scriu în casă, la birou. [...] Poate de aceea Berlinul meu din *Stuttgarter Platz 22* este mai scump la vedere, pentru că îl văd din ce în ce mai des de la fereastră. Dar de fapt, nici nu scriu despre Berlin, scriu despre mine și e normal, pentru că Berlinul e doar o mică parcelă, inclusă printr-un partaj arbitrar unui teritoriu nelimitat numit *Nora Iuga*." (Iuga, 2010: 157-158)

BIBLIOGRAFIE

- Antofi, Simona, 2013, *The exile literature of memoirs - debates, dilemmas, representative texts and their formative-educative effects*, în *Procedia Social and Behavioral Sciences*, nr. 93, pag. 29-34, WOS:000342763100005
- Francis, Cécilia Wiktorowicz, 2003, *Récits autofictionnels et autobiographiques au féminin en contexte d'exiguïté culturelle*, in Pierre Ouellet, *Le soi et l'autre. L'énonciation de l'identité dans les contextes interculturels*, Les Presses de l'Université Laval, pp.149-168.
- Hall, Stuart, 2008, *Identités et cultures. Politiques des **cultural studies***, trans. by Christophe Jaquet, Paris: Éditions Amsterdam.
- Iuga, Nora, 2010, *Berlinul meu e un monolog / My Berlin is a Monologue*, București: Cartea Românească.
- Kaufmann, Jean-Claude, 2004 , *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris: Armand Colin, Paris.
- Milosz, Czeslaw, 1988, *La pensée captive*, Paris : Gallimard.
- Milea, Doinița, 2015, *Implementation in stage of the world-text*, în vol. „Interculturalitate și plurilingvism în context european”, pag.61-69, WOS:000378362000005
- Muñoz, José Esteban, 1999, *Disidentifications. Queers of Color and the Performance of Politics*, University of Minnesota Press.
- Nowicki, Joanna, 2001, *La question de l'altérité in Europe dans l'interface Est / Ouest'* in *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage*, eds. L.B. Tachot & S. Gruzinski, Paris: Maison des Sciences de L'Homme, pp.285- 299.
- Wieviorka, Michael, 2001, *La différence*, Paris : Éditions Balland, Paris.